

národní
úložiště
šedé
literatury

Vývoj ekonomiky České republiky - 1. čtvrtletí 2012

Český statistický úřad
2012

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-375150>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 16.10.2018

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

VÍCETÉMATICKÉ INFORMACE

Ročník 2012

Souhrnná data

V Praze dne 14.6.2012

Č.j. 916/2012 - 11

Kód publikace: a-1109-12

Vývoj ekonomiky České republiky v 1. čtvrtletí 2012

Zpracoval:
Ředitel odboru:
Kontaktní osoba:
Telefon:
E-mail:

Odbor kancelář předsedkyně
Egor Sidorov, Ph.D.
Ing. Drahomíra Dubská CSc.
274 054 041
drahomira.dubska@czso.cz

**Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných
mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu:**

[WWW.CZSO.CZ](http://www.czso.cz)

OBSAH

Shrnutí.....	4
Hrubý domácí produkt.....	5
Výkonnost základních odvětví.....	6
Vnější ekonomické vztahy.....	9
Ceny.....	11
Trh práce.....	13
Měnové podmínky.....	14
Státní rozpočet.....	16

Autoři publikace:

Ing. Drahomíra Dubská, CSc.

RNDr. Tomáš Mládek

Bc. Jiří Kamenický

14. června 2012

Shrnutí

- Vývoj hospodářství České republiky ve srovnání s ekonomikou EU27 i podle trajektorie posledních tří čtvrtletí nepokračoval v prvních třech měsících roku 2012 příliš příznivě, a to v meziročním i mezičtvrtletním srovnání. I když výkonnost ekonomiky podle zdrojů, které vytvářela odvětví, v 1. čtvrtletí 2012 spíše stagnovala, v užití těchto zdrojů docházelo k výrazné diferenciaci – opět se prohloubil pokles výdajů na konečnou spotřebu domácností a jen nepatrně se zmírnil pokles výdajů vlády, což ale nedokázal eliminovat ani příznivý výsledek zahraničního obchodu. Česká ekonomika je podle mezičtvrtletních dat v recesi, meziroční pokles se objevil poprvé od posledního čtvrtletí krizového roku 2009.
- HDP¹ klesl v 1. čtvrtletí 2012 proti poslednímu čtvrtletí 2011 o 0,8 % - jeho snížení se tak dále prohloubilo z 0,2 % ve 4. čtvrtletí a stagnace ze 3. čtvrtletí 2011. Oproti stejnému období roku 2011 česká ekonomika poklesla o 0,7 % po předchozí postupné ztrátě tempa během celého roku 2011.
- Ekonomika EU27 podle Eurostatu meziročně stoupla o 0,1 %, mezičtvrtletně stagnovala.
- Pozitivní byl meziroční přírůstek investic a udržení růstu čistého vývozu. Obě složky pokles HDP zmírňovaly - vliv investic působil na HDP ve směru růstu (+0,2 p.b.), saldo zahraničního obchodu zbožím a službami pak působil ještě výrazněji (+2,1 p.b.). Pokles výdajů na konečnou spotřebu domácností a vlády snížily tempo HDP o 1,5 p.b., tvorba hrubého kapitálu o dalších 1,4 p.b. (samotná změna stavu zásob o 1,6 p.b.).
- Při stagnaci zaměstnanosti a při nominálním – nikoli však reálném – růstu mezd se výdaje na konečnou spotřebu domácností mezičtvrtletně snížily (-2,3 %) v poklesu, který ještě nebyl v časové řadě od roku 1996 zaznamenán, a to ani v letech měnové krize na počátku druhé poloviny 90. let či krize z konce uplynulé dekády. Také z dosud publikovaných dat za země EU nemá tento pokles srovnání. Tatáž charakteristika platí pro intenzitu meziročního poklesu výdajů domácností na konečnou spotřebu (-2,9 %).
- Odvětví české ekonomiky snížila meziročně tvorbu hrubé přidané hodnoty o 0,2 %, ovšem proti předchozímu čtvrtletí byl její objem o 0,2 % vyšší. Na skutečnost, že HDP nakonec v obou případech poklesl, měl vliv nepříznivý vývoj salda daní z produktů, jehož objem významně klesl proti předchozímu období (-9,2 %) i proti stejnému období roku 2011 (-6 %). Aktivita v ekonomice na straně nabídky tedy nebyla tak slabá jako u nejsilnějších položek poptávkové strany. Plyne to i z vývoje hrubé přidané hodnoty a produkce ve zpracovatelském průmyslu, který rostl nejrychleji (+2,7 %) a přitom jeho tempo bylo ve srovnání s 1. čtvrtletím 2011 pouze čtvrtinové.
- Zaměstnanost stagnovala, průměrná mzda při nominálním růstu vlivem inflace reálně klesla. Míra nezaměstnanost zjišťovaná výběrovým šetřením ČSÚ vzrostla oproti minulému čtvrtletí o 0,1 p.b. na 6,7 %. Proti hodnotě za EU27 (10,1 %) je však nízká.
- Vnější nerovnováha nepředstavuje pro českou ekonomiku problém. Běžný i finanční účet vykázaly v 1. čtvrtletí 2012 přebytky. Kromě tradičních exportních odvětví zajišťujících v úhrnu téměř polovinu celkového exportu zboží z ČR (auta, hutní výrobky, elektrická zařízení a elektronika) stoupl v 1. čtvrtletí v meziročním srovnání dvojnásobně i export „malých“ odvětví (potravin, oděvy, kožedělné výrobky a nábytek).
- Růst vkladů domácností včetně netermínovaných meziročně dále zrychlil. Půjčky tomuto sektoru stouply za tři měsíce jen o 4,9 mld., úvěry firmám o 3,1 mld. korun.
- Schodek státního rozpočtu se zlepšil na 2,4 % nominálního HDP z 2,7 % ve stejném období 2011.

¹ Pokud není uvedeno jinak, jsou data o HDP a jeho složkách uvažována v reálném vyjádření a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

Hrubý domácí produkt

- **Tempo růstu české ekonomiky se od posledního čtvrtletí 2010 meziročně snižovalo až po výrazný pokles v 1. čtvrtletí 2012**

Výkonnost české ekonomiky se v 1. čtvrtletí 2012 proti stejnému období předchozího roku snížila. Mezičtvrtletní pokles (-0,8 %) měl - podle dat evropských zemí dosažitelných v době zpracování této analýzy - srovnání jen s mezičtvrtletním poklesem ekonomiky Maďarska (-1,3 %) a Itálie (-0,8 %).

Také tempo HDP v meziročním vyjádření klesalo již od 4. čtvrtletí 2010 a rovněž vyústilo v pokles o 0,7 %. Ekonomika EU27 v tomto období naopak nepatrně posílila (+0,1 %), ekonomiky zemí největších obchodních partnerů ČR však rostly velmi výrazně (Německo +1,2 %, mezičtvrtletně +0,5 %, Slovensko +3,2 %, resp. +0,7 %). Nebýt tohoto příznivého vlivu v podobě relativně slušné zahraniční poptávky po českém zboží, byl by pokles ekonomiky ČR vzhledem k domácímu útlumu ještě výraznější.

Ekonomika eurozóny však zaznamenala meziroční pokles o 0,1 % především díky horší kondici ekonomik s rozpočtovými problémy (Itálie -1,4 %, Španělska -0,4 %), ale i Maďarska s -1,5 %, či dlouhodobě nepříznivému vývoji Slovinska s -0,8 % a také Velké Británie (-0,1 %).
- **Hluboké poklesy výdajů na konečnou spotřebu domácností...**

HDP České republiky po domácích restrikcích s charakteristickými opožďujícími se dopady klesl především díky omezeným výdajům na konečnou spotřebu. V případě domácností (meziročně -2,9 % a mezičtvrtletně -2,3 %) jde o historicky nejnižší poklesy v časové řadě čtvrtletních národních účtů publikované od roku 1996. Ukazuje se tak, že restriktivní politika předchozích dvou let zasáhla tento segment se zpožděním. Ovšem ani vývoj odpovědí spotřebitelů z konjunkturálních průzkumů ČSÚ (graf 2) nenaznačuje, že se v nejbližších čtvrtletích tento trend velmi slabé poptávky obrátí.

V evropském srovnání je meziroční pokles spotřeby domácností patrný podle dosažitelných dat opět kromě zemí s problémy v rozpočtech (Španělsko -0,6 %, Francie -0,3 %) už jen v Nizozemí (-1,1 %) a Velké Británii (-0,1 %).
- **... se zmírněním poklesu u spotřeby vládních institucí**

Výdaje na konečnou spotřebu vlády se meziročně snížily mírnějším tempem (-0,2 %) oproti předchozím dvěma čtvrtletím (-3,1 %, resp. -2,1 % ve druhé polovině roku 2011). Mezičtvrtletně dokonce spotřeba vlády vzrostla o 1,8 %, přestože proti stejnému období 2011 byla ještě nižší o 0,8 mld. korun (v té době se ale meziročně zmenšila o 2,2 mld. korun). V úhrnu se tak celkové výdaje na konečnou spotřebu snížily meziročně o 2,1 % a proti předchozímu období o 1,1 %. Klesají však už třetí čtvrtletí po sobě, což vzhledem k jejich váze na celkových výdajích na HDP (tj. zhruba polovina) stále představuje riziko pro případný budoucí růst.
- **Pozitivní vliv zahraničního obchodu byl méně výrazný než v předchozích čtvrtletích**

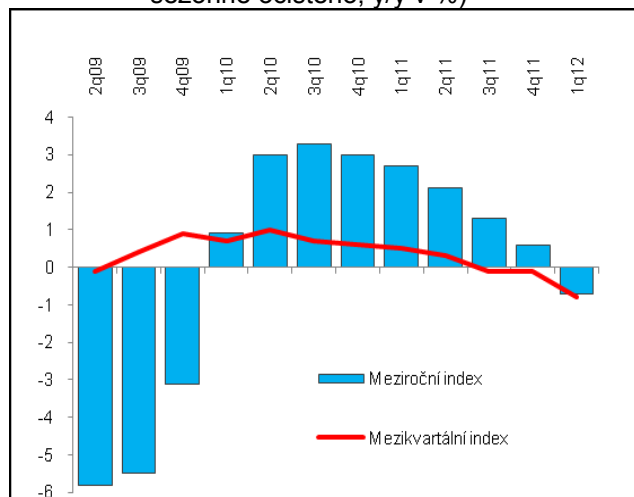
Jedinou významnou složkou působící směrem k růstu HDP byl i v 1. čtvrtletí 2012 výsledek zahraničního obchodu zbožím a službami. Při meziročním růstu dovozu o 3,9 % (prakticky tímtež tempem rostl import zboží i import služeb) se vývoz zvětšil o 6,5 % a příspěvek jejich salda zvýšil HDP meziročně o 2,1 p.b. Ve druhé polovině roku 2011 však čistý export přidal HDP 3,5 p.b., resp. 2,6 p.b. Pozitivní příspěvek zaznamenala i tvorba hrubého fixního kapitálu (+0,2 p.b.), ovšem velmi negativně působil vliv změny zásob (-1,6 p.b.), takže v úhrnu ubrala položka hrubé tvorby kapitálu meziroční změně HDP 1,4 p.b.
- **Meziroční růst investic**

Tyto příspěvky vycházejí z meziročních temp růstu uvedených složek, kdy investice stouply o 1 % (mezičtvrtletně však o 8,6 % klesly) a hrubá tvorba kapitálu se snížila jak v meziročním (-5,8 %), tak i mezičtvrtletním srovnání (-4,3 %) vlivem změn stavu zásob. Jejich pokles odpovídá ekonomickému zpomalení a omezením v poptávce, především tuzemské.
- **Reálný hrubý domácí důchod**

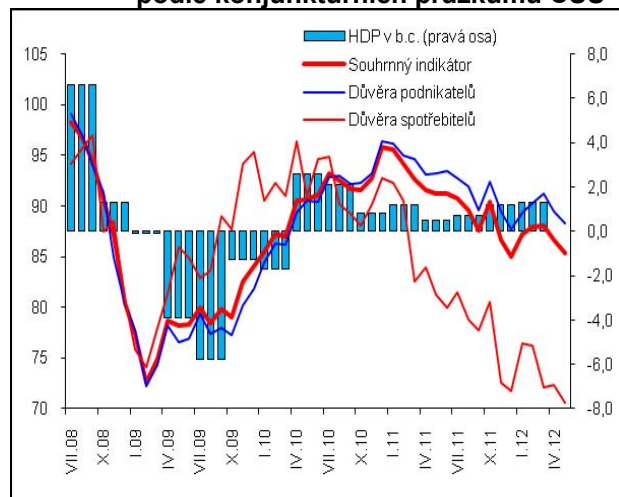
Ceny, jichž na jedné straně dosahovali vývozci a za něž na druhé straně nakupovali dovozci, se v 1. čtvrtletí 2012 vyvíjely nepříznivě. I tak však byla ztráta z operací v zahraničním obchodě způsobená směnnými relacemi ve výši

6,7 mld. korun menší, jak proti předchozímu období (13,7 mld.), tak i meziročně (19 mld. korun). Snížení reálného hrubého domácího důchodu oproti sezónně neočištěnému HDP ve stálých cenách bylo sice nominálně nejnižší od posledního čtvrtletí 2009, šlo však přesto o meziroční pokles o 0,7 %, nejvýznamnější od 1. čtvrtletí 2010.

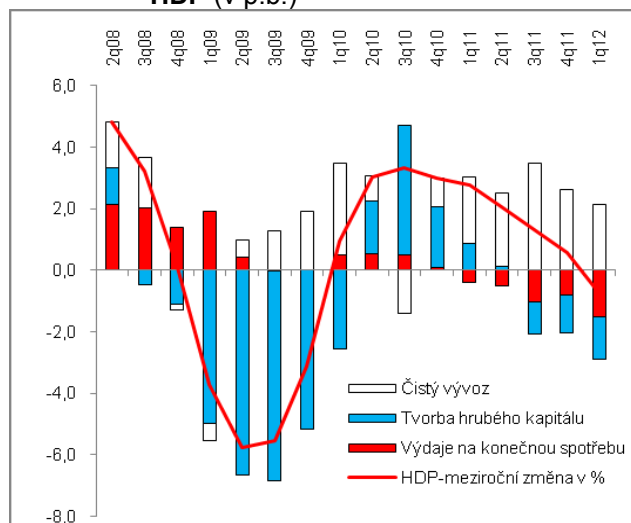
Graf č. 1 Hrubý domácí produkt (stálé ceny, sezónně očištěno, y/y v %)

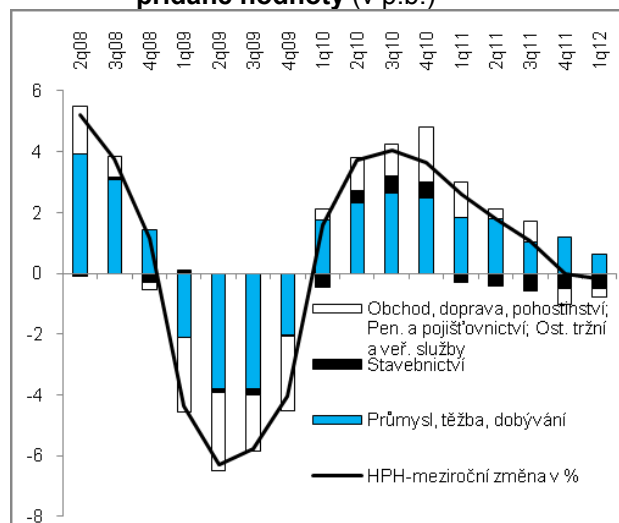
Graf č. 2 HDP (v b.c., y/y v %) a indikátory důvěry podle konjunkturních průzkumů ČSÚ

Graf č. 3 Příspěvky výdajových složek k růstu HDP (v p.b.)

Graf č. 4 Příspěvky odvětví k růstu hrubé přidané hodnoty (v p.b.)

Pramen: ČSÚ

Výkonnost základních odvětví

- **Vytvořená hrubá přidaná hodnota meziročně klesla poprvé od konce roku 2009**

Výkonnost všech odvětví ekonomiky České republiky měřená hrubou přidanou hodnotou v 1. čtvrtletí 2012 meziročně reálně poklesla (-0,2 %), Došlo k tomu poprvé od konce roku 2009, přičemž mírný pokles tempa trvá již šest čtvrtletí po sobě. Snížení přírůstků hrubé přidané hodnoty po celé toto období však nedoprovázela redukce celkové zaměstnanosti v ekonomice, která prakticky stagnovala.

- **Zpracovatelský průmysl navzdory zpomalování růstu nadále klíčový pro dynamiku HPH**

Tradičním generátorem růstu hrubé přidané hodnoty v ekonomice zůstává díky své váze i dynamice zpracovatelský průmysl, byť zde v 1. čtvrtletí 2012 jeho meziroční růst (+2,7 %) výrazně ubral na rychlosti. V roce 2010 i první polovině roku 2011 byly přírůstky více než 10%. Nárůst hrubé přidané hodnoty ve zpracovatelském průmyslu nebyl po toto období spojen s růstem zaměstnanosti. Mírného růstu hrubé přidané hodnoty docílily při vyšším využití pracovní síly i profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti a také činnosti v oblasti nemovitostí.

- **Dlouhodobá recese ve stavebnictví, nově pokles hrubé přidané hodnoty i ve finančním sektoru**

Dlouhodobá recese ve stavebnictví se promítla i v 1. čtvrtletí 2012 do meziročního poklesu jeho hrubé přidané hodnoty o 7 % - reálně klesá již pět čtvrtletí po sobě. Nově se pokles (-7 %) objevil i ve finančním sektoru (především pojišťovnictví) i díky vyšší základně předchozího roku. Snížení ve finančním sektoru sice nemá setrvalý charakter (jako ve stavebnictví nebo ICT), ale jeho meziroční změny po čtvrtletích jsou oproti nim jednak volatilnější, jednak nebyly doprovázeny snížením zaměstnanosti ani odpracované doby. I mírný meziroční pokles hrubé přidané hodnoty v souhrnu odvětví „obchod, doprava, ubytování a pohostinství“ (-1,8 %) přispěl díky vyšší váze k poklesu přidané hodnoty celé ekonomiky podobnou měrou jako stavebnictví či finančnictví. Mírný pokles přidané hodnoty při dlouhodobě klesající zaměstnanosti pokračoval v primárním sektoru.

- **Slábnoucí meziroční růst průmyslové produkce postihl i dlouhodobě úspěšná odvětví**

Dynamika růstu průmyslu měřená pomocí indexu produkce meziročně slábne již od počátku roku 2011. V 1. čtvrtletí 2012 se produkce reálně zvýšila o 2,9 % (po očištění od vlivu počtu pracovních dnů o 1,6 %). Slábnoucí dynamika produkce se týkala prakticky všech odvětví, tedy i dlouhodobého nositele růstu - výroby motorových vozidel. Toto odvětví zvýšilo produkci o 12,8 % (ve stejném období 2011 ale tempem více než dvojnásobným). O téměř desetinu stoupla i výroba elektrických zařízení. I zde se však - i když v menší míře - projevila slábnoucí dynamika. Některá cyklická odvětví (hutnictví, gumárenství a výroba plastů, kovovýroba), která ještě před rokem rostla o pětinu, v 1. čtvrtletí 2012 stagnovala nebo mírně poklesla. Na úroveň předchozího roku se nedostaly dvě třetiny počtu zpracovatelských odvětví – zatímco v oděvnictví či dřevařství jde o výsledek dlouhodobějšího poklesu, u výroby počítačů, elektronických a optických přístrojů jde opět o odvětví s cyklickým charakterem závislá na zahraniční poptávce. Již pět čtvrtletí po sobě soustavně mírně klesá potravinářský průmysl, i vlivem nižší tuzemské poptávky. Přírůstek produkce zpracovatelského průmyslu mírně převyšuje přírůstek v průmyslu celkem, rozdíl v dynamice se však během posledních pěti čtvrtletí snížil na minimum. Produkce průmyslu, vč. zpracovatelského, se v 1. čtvrtletí 2012 nacházela na úrovni dosažené před čtyřmi lety.

Produkce určená pro investice si udržela v 1. čtvrtletí znatelný meziroční růst (+8 %), i díky stále rostoucí výrobě motorových vozidel i strojů a zařízení. Produkce pro krátkodobou i dlouhodobou spotřebu prakticky stagnovaly, v případě dlouhodobé spotřeby i navzdory nižší srovnávací základně předchozího roku.

- **Nové průmyslové zakázky v zahraničí si udržely solidní růst, zlepšení u tuzemských zakázek**

Hodnota nových zahraničních zakázek pro průmysl vzrostla v 1. čtvrtletí meziročně o desetinu, u zakázek z tuzemska o 3,2 %. Zatímco zahraniční zakázky si po mírném zpomalení růstu v polovině roku 2011 udržují solidní růstová tempa, ke zlepšenému vývoji u tuzemských zakázek došlo poprvé od 3. čtvrtletí 2010. Za zvýšením meziroční dynamiky hodnoty tuzemských průmyslových zakázek stály v 1. čtvrtletí objednávky v automobilovém průmyslu a také jejich silný růst v chemickém průmyslu. Zahraniční zakázky stimulovala vedle těchto odvětví i výroba elektrických zařízení, podstatně vyšší byla ve srovnání s domácím trhem i poptávka po farmaceutických a textilních výrobcích.

- **Zaměstnanost v průmyslových podnicích rostla jen mírně**

Počet zaměstnanců² dle podnikového výkaznictví se začal zvyšovat od 2. čtvrtletí 2010, tempo růstu však postupně sláblo (v 1. čtvrtletí 2012 se meziročně zvýšilo o 0,6 %). Průměrná měsíční nominální mzda těchto zaměstnanců v 1. čtvrtletí 2012 meziročně vzrostla o 4,4 % (na 25,7 tis. korun).

- **Dlouhodobý pokles produkce stavebnictví pokračoval, intenzivněji u inženýrských staveb**

Nepříznivý vývoj ve stavebnictví pokračoval i v 1. čtvrtletí 2012. Celková stavební produkce propadla reálně o desetinu, k čemuž vcelku rovnoměrně přispěly pozemní stavitelství (s meziročním poklesem o 5,2 %) i váhově slabší inženýrské stavitelství (pokles odvětví o 21,7 %). Poslední významnější meziroční růst zaznamenalo (při souběžném růstu pozemního i inženýrského stavitelství) stavebnictví ve 3. čtvrtletí 2008, hlubším poklesem odvětví v roce 2009 zabránilo inženýrské stavitelství těžící z vysokého růstu nových zakázek z předešlého roku.

² V podnicích s 50 a více zaměstnanci v průmyslu (bez osob pracujících na dohody o provedení práce a o pracovní činnosti a bez zaměstnanců agentur).

Krátkodobé mírné oživení stavebnictví v 1. čtvrtletí 2011 zůstalo ve stínu hlubokých propadů z 1. poloviny roku 2010 a dlouhodobě klesající zaměstnanosti v celém odvětví. V 1. čtvrtletí 2012 byla stavební produkce na dvou třetinách úrovně dosažené ve stejném období před čtyřmi lety, z toho inženýrského stavitelství na zhruba třech čtvrtinách.

- **Nejhlubší meziroční propad hodnoty nových stavebních zakázek od počátku krize**

Hodnota nových stavebních zakázek (24,5 mld. korun) byla nejnižší za posledních dvanáct let. V 1. čtvrtletí 2012 se propadla³ na polovinu, o osminu se snížil i jejich celkový počet. O více než čtvrtinu byla meziročně nižší i hodnota celkových zakázek (v miliardách na téměř desetiletém minimu). Za útlumem poptávky stojí především inženýrské stavby, silný pokles hodnoty veřejných zakázek a v posledních dvou letech i zakázek ze zahraničí.

- **Meziroční poklesy počtu dokončených bytů z předchozích dvou let zastaveny**

V 1. čtvrtletí 2012 pokračoval i meziroční pokles zaměstnanosti³, orientační hodnoty staveb (-29,5 %) i počtu na ně vydaných stavebních povolení (-3,2 %). Počty zahájených i dokončených bytů meziročně prakticky stagnovaly, na rozdíl od předchozích dvou let si meziročně vedla lépe výstavba i dokončování bytových domů.

- **Růst reálných maloobchodních tržeb se blížil k nule, nepomáhal solidní růst nepotravinářského segmentu, reálné tržby za prodej potravin v poklesu tři čtvrtletí po sobě**

Již téměř dva roky mírně slábnoucí spotřebitelská poptávka srazila meziroční reálný růst maloobchodních tržeb (vč. motoristického segmentu) v 1. čtvrtletí 2012 k jednomu procentu. Ve shodě s indikátory spotřebitelské důvěry klesaly bez ohledu na typ prodejny tržby za prodej potravin (již čtyři čtvrtletí po sobě, naposledy o 2,2 %), které nemohly být kompenzovány váhově slabšími tržbami za nepotravinářské zboží (+3,4 %). Nejvíce se dařilo specializovaným prodejnám počítačového a komunikačního zařízení, jejichž meziroční tržby zrychlují již pět čtvrtletí po sobě (naposledy o 15 %). Dlouhodobě slušné výsledky měly i maloobchodní prodejny s oděvy, obuví a koženým zbožím (+7,6 %), s textilem, galanterií; nábytkem, elektrospotřebiči a elektronikou. Dlouhodobý růst internetového a zásilkového prodeje v 1. čtvrtletí 2012 pokračoval (+5,4 %), jeho růstová tempa ale již rok oslabují. Poprvé za poslední tři roky reálně vzrostly tržby u čerpacích stanic (+0,8 %) vlivem vyššího prodeje v lednu. Více než dva roky rostou tržby i prodejcům a opravářům motorových vozidel, v 1. čtvrtletí 2012 však nejslabším tempem (+1,5 %), i v dalších měsících dochází k viditelnému oslabování.

- **K mírnému růstu tržeb ve službách nejvíce přispívaly doprava a skladování a administrativní a podpůrné činnosti**

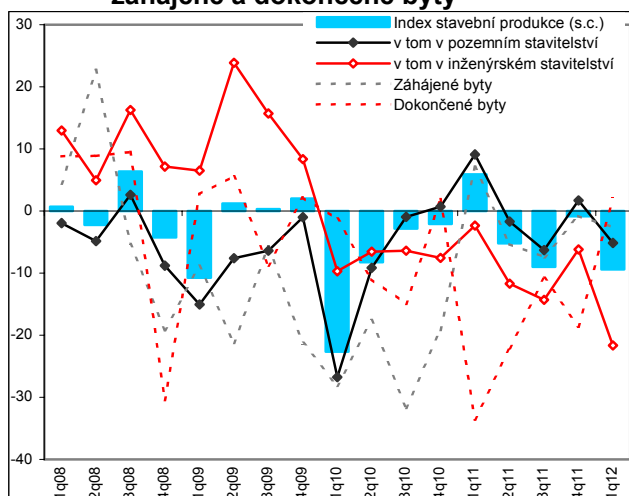
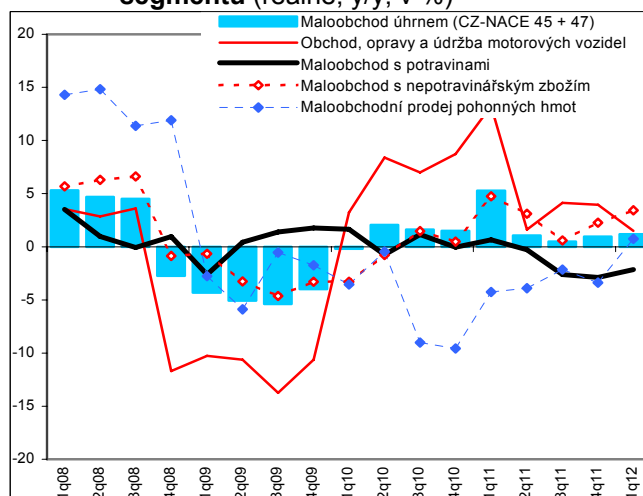
Přestože tržby ve službách⁴ vzrostly v 1. čtvrtletí 2012 reálně jen mírně (o 0,9 %), šlo o třetí nejvyšší meziroční růst od konce roku 2008. K růstu nejvíce přispěly doprava a skladování, ale i administrativní a podpůrné činnosti, kde tržby stouply o 4,2 %. Zde se dlouhodobě dařilo především pracovním agenturám (+16,4 %). Tržby stouply i firmám, které se zabývají administrativními a kancelářskými činnostmi (+7,4 %). Oživující zahraniční cestovní ruch pomohl i za cenu slevových strategií zvýšit tržby za ubytování (o 10 %) po soustavných růstech už sedm čtvrtletí v řadě. Ovšem ve stravování a pohostinství se tržby snížily (-4,6 %), jsou v nepřetržitých poklesech od roku 2008.

- **Na krizi vydělaly obory v IT, citelný pokles tržeb ale v profesních, vědeckých a technických činnostech**

Pouze v šesti z 31 odvětví služeb převýšily reálné tržby v 1. čtvrtletí 2012 úroveň dosaženou před čtyřmi lety. K menšině úspěšných patřila většina činností z IT, z dalších pak poštovní a kurýrní činnosti, stavby a úpravy krajiny a také administrativní a kancelářské činnosti. Nejvíce propadla vodní doprava (o 57 %), pořízování zvukových nahrávek a hudební vydavatelské činnosti (-42 %) a profesní, vědecké a technické činnosti, které ztratily čtvrtinu tržeb.

³ U stavebních podniků nad 50 zaměstnanců.

⁴ Pro účely předkládané čtvrtletní analýzy jsou „služby“ vymezeny následujícími odvětvími klasifikace ekonomických činností: Doprava a skladování (H), Ubytování, stravování a pohostinství (I), Informační a komunikační činnosti (J), Činnosti v oblasti nemovitostí (L), Profesní, vědecké, a technické činnosti – bez činností Výzkum a vývoj a Veterinární činnosti (M bez 72 a 75), Administrativní a podpůrné činnosti bez Činností souvisejících s úpravou krajiny (N bez 81.3).

Graf 5 Stavební produkce (reálně, y/y, v %), zahájené a dokončené byty**Graf 6** Tržby v maloobchodě, vč. motoristického segmentu (reálně, y/y, v %)

Pramen: ČSÚ

Vnější ekonomické vztahy

- **Česká ekonomika neměla problémy s vnější nerovnováhou**

Vztah české ekonomiky k zahraničí se v peněžních transakcích meziročně zlepšil. Běžný účet platební bilance byl za první tři měsíce 2012 opět v přebytku⁵, stejně jako v každém srovnatelném období od roku 2005 - dosáhl výše 35,5 mld. korun. I v 1. čtvrtletí 2012 nastal efekt, typický pro českou ekonomiku ve fázi oslabení či recese – i při nižších tempech obchodů byl přebytek obchodní bilance příznivý. Výkonová bilance se tak zlepšila i přesto, že dovoz a vývoz služeb vykázal proti stejnému období 2011 zhoršení.

Ve velmi mírném přebytku se ocitl i finanční účet. Vnější ekonomické vztahy ČR tak nepředstavují pro ekonomiku problém - přebytek běžného účtu tvořil 3,7 % nominálního HDP (v 1. čtvrtletí předchozího roku 2,4 %).

- **Zbožové obchody posilovány opět především exportem automobilů ...**

Příznivý výsledek běžného účtu byl dán především meziročním zlepšením obchodu se zbožím⁶. Bilance služeb se o miliardu zhoršila, bilance výnosů o téměř 7 mld. korun a výsledek běžných převodů byl o 2 mld. horší než ve stejném období 2011.

Přebytek v obchodu se zbožím (66,9 mld.) se proti stejnému období 2011 (33,7 mld. korun) zdvojnásobil díky tempu vývozu, které se udrželo na dvojciferné úrovni. Dovozy v reakci na recesivní vývoj v ekonomice v 1. čtvrtletí stouply méně. Dařilo se cyklickým odvětvím, a to i v situaci, kdy ekonomiky mnoha partnerů oslabovaly - export aut (v národním pojetí) tvořil téměř čtvrtinu (23 %) celkových exportů z ČR a proti srovnatelnému období stoupl o 17 %. Vývoz hutní produkce, prvovýroby i druhovýroby vzrostl meziročně o 11,4 %, resp. 13,3 % a přesáhl 12 % úhrnných exportů z ČR. Ze „silných“ exportních odvětví vyvezly podstatně více než v 1. čtvrtletí 2011 také firmy produkující elektrická zařízení (+10,9 %) a počítače a elektroniku (+7,2 %), takže na celkových vývozech participovaly z 18 %. Export vyjmenovaných produktů v úhrnu přesáhl polovinu celkové hodnoty exportů z ČR.

- **... ale i velmi výraznými růsty vývozu „malých“ odvětví**

Kromě exportních tahounů však v 1. čtvrtletí rostly meziročně dvojcifernými tempy i vývozy komodit s malou vahou na celkových expotech. O třetinu stoupl vývoz zemědělských produktů, o zhruba pětinu export oděvů, ryb, cigaret i produktů kožedělného průmyslu. Téměř stejným tempem rostl i export potravin s vahou 3,5 % na úhrnu vývozu. Export nábytku byl vyšší skoro o desetinu.

⁵ Dočasná nekonzistence dat s národními účty vlivem údajů o obchodní bilanci bude v platební bilanci odstraněna v dalším čtvrtletí.

⁶ V metodice platební bilance (národní pojetí), vývoz i dovoz v cenách FOB. Dočasná nekonzistence dat s národními účty o obchodní bilanci bude v platební bilanci odstraněna v dalším čtvrtletí.

Je zřejmé a velmi pozitivní, že české firmy jsou v situaci výrazně oslabené domácí poptávky se svými výrobky značně úspěšné na zahraničních trzích. Svou roli zřejmě hraje i institucionální podpora exportu a operativnost bank při zajištění jeho profinancování. To vše zvyšuje konkurenceschopnost.

- **Bilance služeb se zhoršila; hůře však působil opět prohloubený deficit bilance výnosů při výrazně vyšším odlivu dividend**

V kontrastu k výsledku obchodů zbožím se směna služeb se zahraničím zhoršila. Přebytek - při meziročně větších dovozech služeb ve srovnání s přírůstkem jejich vývozu - dosáhl 13 mld. korun proti 14,2 mld. srovnatelného období 2011. Přebytek běžných převodů se rovněž meziročně zmenšil na 1,3 mld. korun (z 3,3 mld. korun).

Téměř pravidelné zhoršování bilance výnosů - dané vahou firem pod zahraniční kontrolou v ekonomice ČR a investičním cyklem přímých investic - vedlo v 1. čtvrtletí k výraznému zvětšení deficitu bilance výnosů o 17,2 mld. na 45,6 mld. korun. Toto významné zhoršení o více než polovinu bylo způsobeno odlivem výnosů z přímých zahraničních investic, který činil 57 mld. proti 37,1 mld. korun v 1. čtvrtletí 2011. Naopak pohyb lidí za prací, a mzdový aspekt s ním spojený, byl v prvních třech měsících z pohledu platební bilance pozitivní - tradiční deficit u náhrad zaměstnancům byl prakticky eliminován. Odliv peněz zahraničních pracovníků byl o půlmiliardy nižší, zřejmě v důsledku jejich odchodu z ČR a naopak příjem z „české práce“ v cizině se o téměř shodnou částku zvětšil.

- **Téměř vyrovnaný finanční účet při vysokém přílivu přímých i portfoliových investic**

Finanční účet se přehoupal do velmi mírného přebytku 2,2 mld. korun (ve stejném období 2011 byl výrazněji deficitní, tj. -24,9 mld. korun). Přispěl k tomu vyšší příliv přímých investic ze zahraničí (24,5 mld. korun), který byl nejsilnější - ve srovnání prvních čtvrtletí - od roku 2007. Ale i pohyb portfoliových investic (v čistém 25,3 mld. korun) vyústil v silný příliv peněz do země - přebytek byl nejvyšší od roku 2003.

Pozitivní vliv přímých i portfoliových investic v kapitálových tocích ČR se zahraničím byl tak silný, že dokázal přebít i nepříznivý vývoj položky Ostatní investice. Ta byla výrazně deficitní (-43,7 mld. proti -1,3 mld. korun v 1. čtvrtletí 2011), hlavně vlivem vztahu podnikové sféry k zahraničí - firmy splácely své především krátkodobé závazky (operace bank už v březnu vedly k přílivu peněz do země). Může to souviset s obchodními úvěry u dovozů a poklesem v české ekonomice.

- **Méně reinvestovaných zisků**

Zisků ponechaným k reinvesticím (19,9 mld.) bylo v 1. čtvrtletí téměř stejně jako ve srovnatelném období 2011 (19 mld. korun). Ubyly v sektoru nefinančních podniků (o 4 mld. na 16,4 mld. korun), naopak v peněžnictví stouply (o 1,2 mld. na 3,5 mld. korun). O polovinu nižší byly i přímé kapitálové vstupy (2,8 mld. korun). Meziroční zlepšení přílivu přímých investic do ČR tak obstaralo znovuobnovené úvěrování dceřiných firem v ČR jejich mateřskými zahraničními společnostmi (+19,1 mld. korun), když v 1. čtvrtletí 2011 naopak převažovaly splátky úvěrů (-0,1 mld. korun).

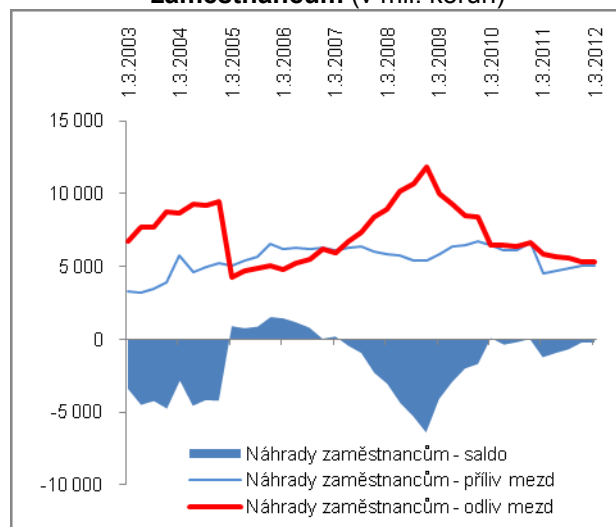
- **Zájem zahraničních portfoliových investorů o české dluhopisy opět zesílil**

Vnější rovnováhu zlepšily i portfoliové investice. Zatímco ve srovnatelném období 2011 jich odplynulo ze země v čistém vyjádření za 40 mld. korun, v 1. čtvrtletí 2012 došlo naopak k jejich přílivu v téměř stejné výši (25,3 mld.). Příčinou byly opět velké zahraniční nákupy dluhopisů a směnek emitovaných subjekty v ČR (44,3 mld.), zájem o akcie byl ve srovnání s tím jen mizivý (3,2 mld. korun). Ve stejném období 2011 se tyto investoři českých cenných papírů naopak zbavovali (v úhrnu za 8,4 mld. korun), což při zvýšené poptávce tuzemských investorů po zahraničních dluhopisech i akciích (nákupy v čistém za 31,8 mld. korun) vedlo tehdy k masivnímu odlivu peněz ze země. Zájem českých investorů o cenné papíry do portfolia byl ale v 1. čtvrtletí 2012 meziročně jen asi třetinový (odliv v čistém 9,9 mld. korun), přičemž tyto investoři nakupovali především zahraniční dluhopisy (v čistém za 19,1 mld. korun).

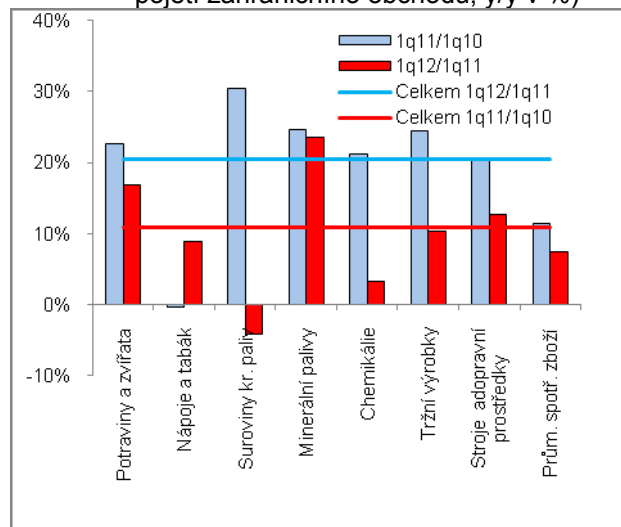
- **Koruna v prvních třech měsících posilovala, meziročně byla ale slabší**

Česká měna proti euru i americkému dolaru meziročně oslabil. V průběhu 1. čtvrtletí sice koruna měsíc od měsíce posilovala, ale vzhledem k silným hodnotám roku 2011 byl průměrný kurz za čtvrtletí proti stejnému období předchozího roku slabší - kurz 25,083 CZK/EUR o 2,9 %, kurz 19,143 CZK/USD o 7,4 %. Ovšem pohyb české měny v průběhu 1. čtvrtletí 2012 byl ovlivněn skutečností, že vnější rovnováha ekonomiky se vyvíjela velmi pozitivně.

Graf č. 7 Bilance výnosů, položka Náhrady zaměstnancům (v mil. korun)

Graf č. 8 Export z ČR (podle skupin SITC, národní pojetí zahraničního obchodu, y/y v %)

Pramen: ČNB, ČSÚ, vlastní propočty

Ceny

- Ceny v prvním čtvrtletí = růst spotřebitelských cen**

Nejvýraznějším jevem v oblasti cen v ČR byl v 1. čtvrtletí 2012 růst spotřebitelských cen, ceny průmyslových výrobců zpomalily svůj meziroční růst. Ten byl způsoben mj. zvýšením sazby DPH. Nabídkové tlaky ze světových komoditních trhů na růst cen v průmyslu ve významné míře nepůsobily, stejně tak chyběly poptávkové impulsy pro růst cen. Směnné relace setrvaly v negativních hodnotách.

- Téměř po dvou letech pokles cen zemědělských výrobců**

Ceny zemědělských výrobců byly v 1. čtvrtletí 2012 v meziročním srovnání nižší o 2 %. Došlo k tomu poprvé od 2. čtvrtletí roku 2010. Zatímco ve 4. čtvrtletí 2011 bylo tempo růstu cen v rostlinné i živočišné výrobě prakticky stejné - po předchozích silných růstech cen rostlinné produkce vyvolaných vývojem cen zemědělských komodit na světových trzích - tak v 1. čtvrtletí byl přírůstek cen rostlinných produktů nižší než u živočišné produkce. Ceny rostlinné produkce se tak snížily poprvé od 2. čtvrtletí 2010, a to o 11 %.

Příčinou byl především meziroční pokles cen brambor (-54,2 %), zeleniny (-49,1 %) a obilovin (-8,3 %). Vzrůst cen v živočišné výrobě (o 10,6 %) potvrdil stabilizovaný růst z uplynulých čtvrtletí. Dynamiku zvýšil především růst cen vajec (+73,3 %) a vepřového masa (+19,3 %). Vývoj cen zemědělských výrobců v podstatě odpovídal vývoji cen jednotlivých komodit na světových trzích.

- Ceny průmyslových výrobců rostly, ale stále pomaleji**

Trend pozvolného meziročního zpomalování růstu cen průmyslových výrobců pokračoval i v 1. čtvrtletí 2012. Proti srovnatelnému období ceny stouply o 3,6 % (v předchozím čtvrtletí +o 5,2 %). Nejvíce rostly ceny v zásobování vodou a službách související s odpadními vodami (+8,1 %) a ve zpracovatelském průmyslu (+3,9 %). Ve zpracovatelském průmyslu se promítla rostoucí cena ropy v růstu cen v odvětví koku a rafinovaných ropných produktů, kde ceny meziročně stouply o 16,7 %. Mírně nadprůměrný byl i meziroční nárůst cen v potravinářském průmyslu (+5,6 %). Z cen potravinářských výrobků se nejvýrazněji zvýšily ceny pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků (+13,1 %), ostatních potravinářských výrobků (+11,9 %) a masa a masných výrobků (+5,1 %). Ke snížení cen došlo v meziročním srovnání jen u mlýnských a škrobárenských výrobků (-5,9 %) a rostlinných a živočišných olejů a tuků (-4,5 %). Jediným odvětvím, kde ceny výrobců meziročně klesly, byla výroba elektrických zařízení (-1,3 %).

- Ve stavebnictví i tržních službách ceny stagnovaly**

Ceny ve stavebnictví v úhrnu opět stagnovaly. Dle odhadů se ceny stavebních prací v 1. čtvrtletí 2012 meziročně snížily o 0,5 %, ceny materiálů a výrobků spotřebovávaných ve stavebnictví oproti tomu vzrostly o 1,3 %. Při srovnání cen

stavebních prací za 1. čtvrtletí 2012 proti 4. čtvrtletí 2011 zůstávají ceny beze změny, ceny materiálů a výrobků spotřebovávaných ve stavebnictví pak vzrostly o 0,1 %.

Ceny tržních služeb v 1. čtvrtletí 2012 meziročně vzrostly v úhrnu o 0,4 %. Největší nárůst zaznamenaly ceny za reklamní služby a průzkum trhu (+5,3 %, opět se projevila cykličnost cen v reklamě), ceny v nákladní dopravě (+1,5 %) a také pojištění (+1,0 %). Meziročně poklesly ceny za architektonické a inženýrské služby a související technické poradenství (-2,2 %), za služby v oblasti nemovitostí (-0,7 %) a za telekomunikační služby (-0,5 %). I u cen za tržní služby lze tedy hovořit spíše o stagnaci cen.

- **Výrazný nárůst spotřebitelských cen, po delší době hodnoty vyšší než za EU27**

Růst spotřebitelských cen byl nejvyšší od 4. čtvrtletí 2008. Meziročně stouply ceny pro spotřebitele o 3,7 %, přičemž i proti předchozímu čtvrtletí byl jejich nárůst výrazný (+2,5 %) – šlo o nejvyšší mezičtvrtletní růst od 1. čtvrtletí 2008. Inflation v ČR se podle harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) dostala v lednu (+3,8 %) poprvé od června 2009 nad úroveň HICP za EU27 (+2,9 %) a tento rozdíl ve výši zhruba 1 procentního bodu vydržel až do března.

Příčinou tohoto vývoje spotřebitelských cen byl jednak nárůst snížené sazby DPH z 10 % na 14 % platný od ledna, ovšem i taktika obchodníků, kteří podobně jako v závěru roku 2008 promítali legislativní daňový vliv do růstu cen v předstihu. V 1. čtvrtletí 2012 se toto zvýšení sazby odrazilo především u cen potravin a nealkoholických nápojů, cen zdravotní péče a také bydlení a dopravy. Mimo daňového vlivu se v lednu do spotřebitelských cen promítlo i zvýšení čistého nájemného a cen energií.

Růst neregulovaných cen v 1. čtvrtletí 2012 zrychlil na +2,3 % (z +1,7 % ve 4. čtvrtletí 2011), růst regulovaných⁷ cen na 9,8 % (z 6,0 % ve 4. čtvrtletí 2011). Nárůst regulovaných cen ovlivnily ceny v oddíle bydlení, voda, energie, paliva, kde např. ceny zemního plynu vzrostly o 25,1 % (ve 4. čtvrtletí 2011 o 17,7 %).

Zrychlil i cenový růst většiny druhů potravin a nealkoholických nápojů. Výjimku tvořily ceny pekárenských výrobků a obilovin, olejů a tuků, kde pokračovalo zpomalování jejich meziroční dynamiky. Výrazné zrychlení nárůstu cen bylo zaznamenáno i ve zdravotní péči, a to vlivem zvýšení DPH, tak i regulačního poplatku za pobyt ve zdravotnických zařízeních.

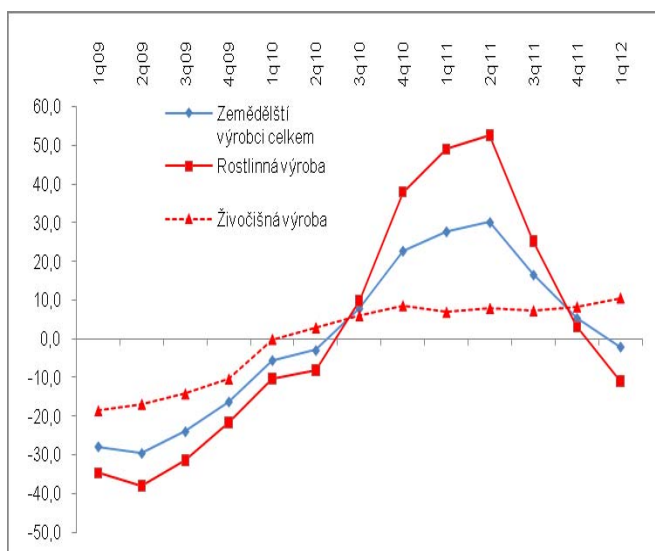
Ceny zboží úhrnem vzrostly o 4,1 % (ve 4. čtvrtletí 2011 o 3,1 %) a ceny služeb o 2,9 % (ve 4. čtvrtletí 2011 o 1,3 %).

- **Ceny v zahraničním obchodě – směnné relace stále negativní**

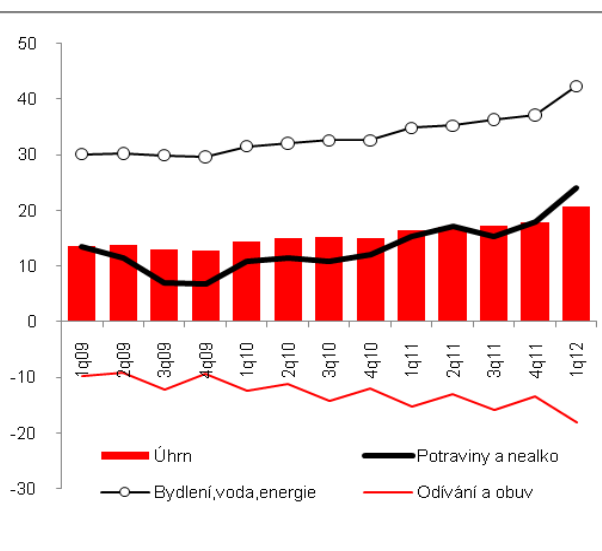
Vzájemný vztah vývozních a dovozních cen ovlivňoval i v 1. čtvrtletí 2012 zahraniční obchod negativně. Vývozní ceny se zvýšily meziročně o 4,0 % (ve 4. čtvrtletí 2011 o 4,6 %), zatímco dovozní ceny vzrostly o 5,7 % (ve 4. čtvrtletí 2011 o 6,5 %). Směnné relace tak mírně posílily k hodnotě 98,4 % (o 0,2 p.b. více než ve 4. čtvrtletí 2011), nicméně setrvaly již deváté čtvrtletí v negativních hodnotách.

⁷Ceny, které jsou úplně nebo částečně regulovány.

Graf č. 9 Výrobní ceny v zemědělství (y/y v %)

Graf č. 10 Spotřebitelské ceny (y/y v %)

Pramen: ČSÚ

Trh práce

- **Celková zaměstnanost – meziročně jen velmi mírný nárůst**

Celková zaměstnanost v pojetí národního účetnictví se v meziročním srovnání zlepšila jen velmi mírně, v mezičtvrtletním srovnání již druhé čtvrtletí za sebou poklesla. Celkový počet zaměstnaných dosáhl v 1. čtvrtletí 2012 po sezónním očištění 5 060,2 tis. osob, což znamenalo nárůst proti stejnému období minulého roku o 0,1 % (proti 4. čtvrtletí 2011 však pokles o 0,1 %). Na trhu práce přibýlo jen 5,6 tis. osob a tento přírůstek byl z 90 % kryt nárůstem počtu zaměstnaných ve třech odvětvích: v obchodu, dopravě, ubytování a pohostinství, dále v činnostech v oblasti nemovitostí a také v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech. Ve většině odvětví došlo k poklesu zaměstnanosti, v absolutních počtech byl pokles nejvýraznější ve zpracovatelském průmyslu, stavebnictví a ve veřejné správě a obraně, zdravotnictví, vzdělávání a sociální péči.

- **Dynamický růst zaměstnanosti v oblasti nemovitostí, rekordní zaměstnanost v peněžnictví a pojišťovnictví**

Nejvíce zaměstnaných přibýlo v činnostech v oblasti nemovitostí (meziročně +12,8 tis. osob na 126,7 tis., tj. o 11,5 %) a poté i v peněžnictví a pojišťovnictví, kde se počet zaměstnaných zvýšil o 5,6 % na 93,8 tis. osob, což byla od roku 1995 vůbec nejvyšší zaměstnanost v tomto odvětví. Rychleji než průměr rostla meziročně zaměstnanost v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech (+4,1 %) a v obchodu, dopravě, ubytování a pohostinství (+0,8 %). Nejrychleji klesaly počty pracovních míst v informačních a komunikačních činnostech (-2,4 %), ve stavebnictví (-2,3 %) a v zemědělství, lesnictví a rybářství (-2,2 %).

- **Počet zaměstnanců nadále klesal, rostl počet podnikajících**

Velmi mírné zlepšení zaměstnanosti bylo způsobeno nárůstem počtu podnikajících osob, o 25,6 tis. na 957 tis. osob, což představovalo nárůst o 2,7 %. Stále tedy platí, že řada pracovníků se snaží vyřešit své problémy s uplatněním na trhu práce volbou některé z forem podnikání. Z jednotlivých odvětví rostl počet podnikajících osob nejdynamičtěji v odvětví profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti, kde se jejich počet meziročně zvýšil o 15 tis. osob, a to představovalo nárůst 11,3 %.

Počet zaměstnanců se již druhé čtvrtletí za sebou meziročně snižoval - v 1. čtvrtletí o 0,5 % na 4 103 tis. osob. Z několika odvětví s meziročními růsty stouply nejvíce počty zaměstnanců v činnostech v oblasti nemovitostí (+10,8 %) a v odvětví peněžnictví a pojišťovnictví (+4,8 %). Naopak nejrychleji klesaly jejich počty ve stavebnictví (-4 %) a v zemědělství, lesnictví a rybářství (-1,8 %).

- **Průměrná nominální mzda v podnikatelské sféře opět vyšší než v nepodnikatelské**

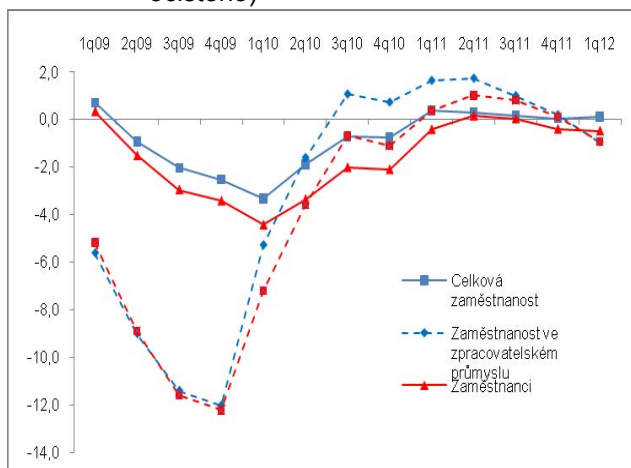
Průměrná hrubá měsíční nominální mzda⁸ na přepočtené počty zaměstnanců se v 1. čtvrtletí 2012 proti stejnému období roku 2011 zvýšila o 3,6 % na 24 126 korun. Průměrná nominální mzda v podnikatelské sféře opět převýšila její výši v nepodnikatelské sféře – jejich tempo bylo v obou případech zhruba stejné dynamikou (v podnikatelské sféře +3,6 % na 24 244 korun, v nepodnikatelské sféře +3,5 % na 23 586 korun).

Nejvíce rostla průměrná mzda v zemědělství, lesnictví a rybářství, o 6,6 % (kde je však dlouhodobě její úroveň jedna z nejnižších), dále v těžbě a dobývání (+5,8 %) a profesních, vědeckých a technických činnostech (+5,5 %). Nadprůměrně rostly mzdy i ve veřejné správě a obraně vlivem poklesu počtu zaměstnanců. Zároveň došlo k posílení rozpočtů některých odvětví veřejného sektoru, čímž se podmínky pro růst platů - ve zdravotnictví a sociální péči se nominální mzdy zvýšily meziročně o 6,2 % (+1 451 korun), ve vzdělávání o 4,5 % (+973 korun).

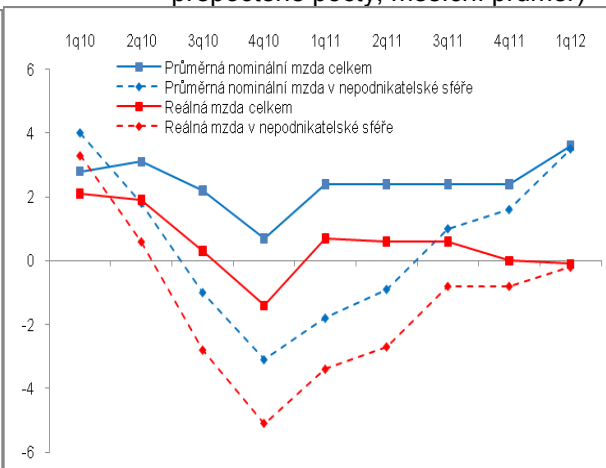
- **Reálná mzda stále stagnovala**

Vývoj spotřebitelské inflace (+3,7 % meziročně) vedl k poklesu reálné mzdy v podnikatelské sféře o 0,1 % a v nepodnikatelské sféře o 0,2 % - přitom v podnikatelské sféře se její pokles objevil poprvé od posledního čtvrtletí 2010. Reálná mzda v ekonomice se tak snížila o 0,1 %, což je faktická stagnace reálných mezd. V nepodnikatelské sféře přitom vlivem omezování růstu platů a vývojem spotřebitelských cen klesá reálná mzda již sedm čtvrtletí.

Graf č. 11 Zaměstnanost (osoby, y/y v %, sezónně očištěno)

Graf č. 12 Nominální a reálné mzdy (y/y v %, na přepočtené počty, měsíční průměr)

Pramen: ČSÚ

Měnové podmínky

- **Oběživo a vklady posilovaly významně růst peněžní zásoby**

Výrazný přírůstek oběživa v české ekonomice a již tři čtvrtletí silící tempo úspor vedly v 1. čtvrtletí 2012 k nejrychlejšímu meziročnímu přírůstku zásoby peněz od poloviny roku 2009. Masivní nárůst úspor v podobě vkladů se splatností a vkladů s výpovědní lhůtou byl typický především pro podniky. Lze ho chápat jako jev negativní, neboť jde o peníze, které by jinak firmy za příznivějšího ekonomického klimatu investovaly.

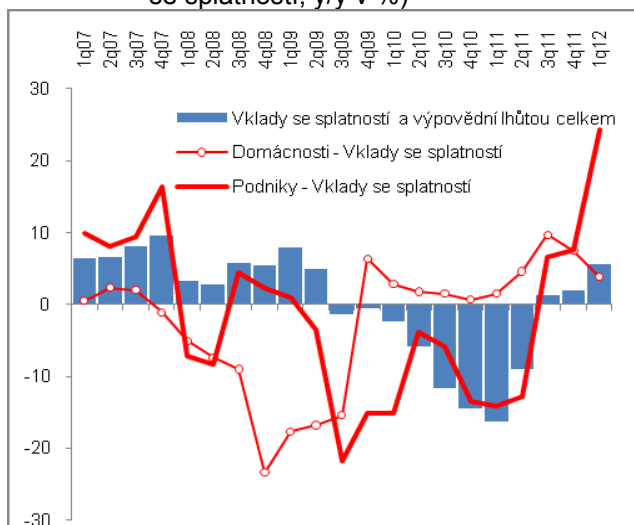
Proti srovnatelnému období předchozího roku se chovali jinak i lidé. Do září 2011 rostly výrazně každý měsíc v meziročním vyjádření úločky domácností na vkladech se splatností, ale tempo začalo slábnout (graf 15). Vkladů domácností s výpovědní lhůtou sice meziročně opět ubylo, ovšem v daleko menším měřítku než v předchozích čtvrtletích. Oproti minulosti pomaleji přibývalo vkladů netermínovaných (jednodenních): zatímco do března 2011 lidé - zřejmě ve snaze zajistit si co největší likviditu - zde posílili své úločky meziročně o téměř čtvrtinu (+22,2 %), koncem března 2012 už jen o 8,1 %.

⁸ Došlo ke zpřesnění zařazení některých organizací podle tzv. 50 % kritéria (požadovaného Eurostatem). Přesunuty byly stovky jednotek, zejména domovy důchodců, školní jídelny apod. do podnikatelské sféry. Důsledkem toho se v časových řadách změna projevuje ve srovnání všech čtvrtletí roku 2010 k roku 2009 zkrácením porovnávání základny, indexy od 1. čtvrtletí 2011 jsou již konzistentní, neboť od počátku roku 2010 je časová řada hodnot průměrných mezd metodicky srovnatelná.

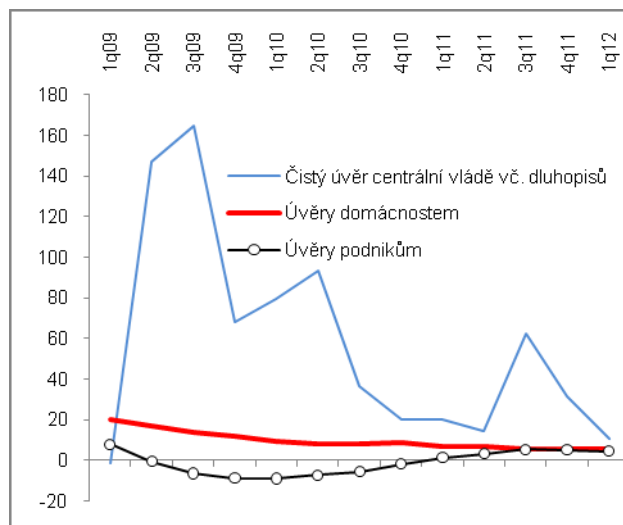
Příklon domácností k termínovaným vkladům souvisel zřejmě s vytvářením finančních rezerv v obavách z budoucího vývoje. Ty se ukázaly reálné - v prvních třech měsících 2012 domácnosti své termínované vklady již redukovaly (-11,7 mld. korun).

- **Zásoba peněz v agregátu M2 stoupla o 6,5 %, HDP v b.c. o 1,3 %** Peněžní zásoba měřená agregátem M2 dosáhla koncem března 2 979,9 mld. korun, což bylo o 6,5 % více než ve stejném období 2011 (+2,5 %). Peněz v oběhu bylo o 5,9 % více (před rokem o 1,8 %), jednodenních vkladů o 7,2 % (před rokem o 18 %). Nominální HDP se zvýšil pouze o 1,3 %. Měnové podmínky byly při daném růstu zásoby peněz výrazně expanzivní.
- **Tempo úvěrů firmám od listopadu 2011 klesalo a potvrdzovalo slábnutí ekonomiky** Růst peněžní zásoby nebyl podnícen úvěrovou expanzí. Tempo úvěrů firmám se od května 2010 do listopadu 2011 sice mírně, ale přece jen zvyšovalo, ovšem od té doby byly meziroční přírůstky úvěrů firmám každý měsíc mírně nižší. To opět koresponduje s nejistotami vyvolanými vstupem české ekonomiky do recese, nižší potřebou provozního financování a zastavením investic. Tempo půjček domácnostem se rovněž snížilo, a to vlivem úvěrů na spotřebu, které meziročně klesaly již tři čtvrtletí po sobě.
- **Domácnosti měly na netermínovaných vkladech přes bilion, v 1. čtvrtletí je posílili o 40 mld. korun** Úspory v podobě vkladů se splatností a s výpovědní lhůtou přibýlo meziročně o 5,6 % při sílící dynamice (přitom po celé dva roky do srpna 2011 tyto vklady v úhrnu neustále klesaly při růstu netermínovaných vkladů). Celkem zvýšily domácnosti své vklady vč. netermínovaných meziročně o 86 mld. korun a firmy o 75,1 mld. korun. Zatímco v případě domácností šlo o růst plynulý, akcelerující v 1. čtvrtletí 2012 (+ 26,9 mld. korun), úspory firem rostly hlavně v posledních třech čtvrtletích 2011. Za samotné 1. čtvrtletí 2012 firemní úložky o 44,3 mld. korun poklesly, prakticky výlučně snížením zůstatků na běžných účtech (-46 mld. korun).
- **Meziročně nižší tempo úvěrů domácnostem a vládě, vyšší u úvěrů firmám** Meziroční přírůstek domácích úvěrů o 6,5 % byl za srovnatelná období nejnižší od roku 2008 (loni +8,3 %). Příčinou byla významná ztráta tempa úvěrů vládnímu sektoru (na 15,8 % meziročně z +54,8 % stejného období 2011) po předchozích extrémních růstech, jak ukazuje graf 14. Úvěry podnikům a domácnostem v úhrnu svůj růst zrychlily (na +5,1 % ze +4,4 % v 1. čtvrtletí 2011), ale jen díky firemním úvěrům (+4,3 % proti +1,3 % srovnatelného období). Přírůstek úvěrů domácnostem, kterých je víc než úvěrů firmám, meziročně oslabil (+5,5 % proti +7,1 %).
- **Mezičtvrtletně tendence k „zamrzání“ komerčního úvěrového trhu...** Toto meziroční srovnání však zakrývá fakt, že za první tři měsíce roku 2012 si domácnosti půjčily jen 4,6 mld. korun (tj. mezičtvrtletně +0,4 %) a firmy pouze 3,1 mld. korun (tj. mezičtvrtletně +0,3 %). To je podstatně a disproporčně méně ve srovnání s meziročními přírůstky u obou těchto segmentů, které činily +58,7 mld., resp. 48,1 mld. korun. I krátkodobý pohled na úvěrování domácností a firem tak dokládá silné ochlazení české ekonomiky v 1. čtvrtletí 2012.
- **... při poklesu vládního dluhu za cenu recese** Vládní instituce svůj úvěr v 1. čtvrtletí 2012 především splácely – proti závěru roku 2011 se čistý úvěr vládě snížil o 49,2 mld., čistý úvěr centrální vládě pak o 23,6 mld. korun. Doprovodným znakem redukce zadluženosti vládních institucí byl však ekonomický propad.
- **Opětovný růst čistých zahraničních aktiv** Ztráta tempa domácích úvěrů a také více než desetinový meziroční pokles v emisích cenných papírů ovlivnily i dynamiku čistých domácích aktiv. Jejich výše meziročně vzrostla o 5,4 % (v 1. čtvrtletí 2011 o 9,1 %). Čistá zahraniční aktiva se po soustavných poklesech v roce 2011, zapříčiněných jejich poklesy u ostatních měnových institucí, zvýšila o 8,8 %.

Graf č. 13 Vklady (M2-M1, tj. quasi peníze; vklady se splatností; y/y v %)

Graf č. 14 Struktura domácích úvěrů (y/y v %)

Pramen: ČNB, vlastní propočty

Státní rozpočet

- **Deficit státního rozpočtu v prvním čtvrtletí nejnižší od roku 2009**

Hospodaření státu skončilo v 1. čtvrtletí 2012 deficitem ve výši 22,7 mld. korun, tj. 2,4 % nominálního HDP. Meziročně nižšího deficitu o 2,5 mld. korun bylo dosaženo při mírném růstu celkových příjmů (+2 %) i výdajů⁹ (+0,9 %). Deficit byl nejnižší od roku 2009, kdy byl rozpočet v tomto období téměř vyrovnaný.

- **Legislativní úpravy objemově velkých daní pomohly zvýšit příjmy státního rozpočtu**

Po meziročním poklesu v 1. čtvrtletí 2011 (-1,4 %) se celkové daňové příjmy státního rozpočtu o rok později opět vrátili k mírnému růstu (+5,3 %), který byl nejvyšší za poslední čtyři roky. Zlepšilo se inkaso všech hlavních druhů daní, z toho část však byla navýšena díky administrativním opatřením. Týká se to především vyššího výběru DPH (+6,6 %) po legislativním zásahu (růst dolní sazby z 10 na 14 %) a změně parametrů rozpočtového určení daní. Ta vedla ke zvýšení podílu státního rozpočtu na celostátním výběru DPH o 2,1 p.b. (+1,2 mld. korun). Inkaso spotřebních daní stoupl o desetinu (zejména vyšším výběrem v lednu¹⁰, v dubnu a květnu 2012 bylo ale i vlivem klesajících maloobchodních tržeb meziročně o více než desetinu nižší). Pozitivně na něj působilo zvýšení sazeb tabákových výrobků a nově i „solární“ daň, která zajistila šestinu meziročního přírůstku spotřebních daní. Inkaso daně z příjmů právnických osob zůstalo meziročně stejné. Naopak výběrem daní z příjmů fyzických osob získal státní rozpočet meziročně o 6,8 % více i díky zrušenému osvobození zdanění příjmů z vkladů ze stavebního spoření, naopak negativní vliv na výběr mělo zvýšení slevy na dani na dítě.

- **Meziroční pokles příjmů od EU**

Oproti růstu daňových příjmů se nedaňové příjmy nevyvíjely příznivě, především vlivem oslabených peněžních toků z rozpočtu EU (meziroční pokles příjmů o 7,4 mld. korun), i vlivem opožděných plateb některých operačních programů. K meziročně slabšímu čerpání došlo především v březnu 2012.

⁹ Meziroční srovnání výdajů částečně zkrslují zálohy na regionální školství (v 1. čtvrtletí 2012 je stát uvolnil již na první čtyři měsíce roku, zatímco o rok předtím jen na 1. čtvrtletí roku). Při očištění od tohoto vlivu by celkové výdaje i schodek státního rozpočtu byly dle propočtu MF nižší o zhruba 6,5 mld. korun.

¹⁰ Úprava sazeb tabákových výrobků (od 1.1.2012) vedla i k předzásobením se výrobky s nižší sazbou spotřební daně před jejím navýšením. Díky posunutí splatnosti daně došlo k jejímu zaplacení (pokladnímu plnění) až v průběhu prvního čtvrtletí roku 2012.

- **Pokračující redukce sociálních dávek vyjma důchodů...**

Celkové výdaje státního rozpočtu se po silné redukci vlivem úsporných opatření v předchozím roce (-16,5 mld. korun v 1. čtvrtletí) vrátily v 1. čtvrtletí 2012 k mírnému meziročnímu růstu (+2,6 mld. korun)⁹. Přesto byly nižší než v 1. čtvrtletí roku 2008. Za jejich růstem stojí zvýšení běžných výdajů (+2,3 %), kapitálové výdaje se snížily o osminu, proti 1. čtvrtletí 2010 o téměř třetinu. Sociální dávky představující bezmála polovinu běžných výdajů rozpočtu, meziročně stouply o 6,5 % - téměř 90 % nárůstu jde však na vrub metodické změny¹¹. Je to zřejmě ze skutečnosti, že z významných sociálních dávek pokračoval pokles státní sociální podpory, nemocenské a především podpory v nezaměstnanosti, která se snížila o téměř 30 % (i když počet registrovaných uchazečů o práci se snížil pouze o 5%).

- **...vyšší výběr pojistného zabránil dalšímu prohloubení deficitu důchodového účtu**

Tyto úspory ale v součtu převážil růst klíčové položky - výdajů na důchody, které meziročně stouply o 3,7 %. Při obdobném tempu výběru pojistného si důchodový účet podržel svůj deficit ze stejného období 2011 (-13,5 mld. korun).¹² Z ostatních běžných výdajů poklesly téměř na polovinu příspěvky na aktivní politiku zaměstnanosti, státní rozpočet naopak více zatížily neinvestiční transfery příspěvkovým organizacím (+2 mld. korun), i odvody do rozpočtu EU (+2,6 mld. korun). Výdaje na platy státních zaměstnanců po loňském poklesu o desetinu mírně vzrostly (o 2,2 %), neinvestiční transfery fondům sociálního a zdravotního pojištění meziročně stagnovaly.

- **Pokračoval hlubší pokles kapitálových výdajů**

Kapitálové výdaje pokračovaly v dlouhodobějším poklesu, meziročně se snížily o 3,3 mld. korun. V rámci kapitálových výdajů klesly investiční transfery státním fondům o 3,3 mld. korun. Naopak k meziročnímu navýšení o 1,2 mld. korun došlo u investičních výdajů na předfinancování programů s participací z rozpočtu EU.

- **Celkový hrubý státní dluh meziročně o 15 % vyšší při zrychlení tempa jeho růstu**

Během 1. čtvrtletí 2012 došlo k navýšení celkového (hrubého) státního dluhu o 113,7 mld. korun (na 1 613,0 mld. korun), meziročně byl ke konci března nominálně o 15 % vyšší. V samotném 1. čtvrtletí roku 2012 narostl celkový dluh proti stejnému období předchozího roku v absolutním vyjádření téměř dvojnásobně. Celková výše státního dluhu se ve srovnání s obdobím končící konjunktury (počátek roku 2008) zvýšila již bezmála o 90 %. Za zrychleným růstem celkového státního dluhu v 1. čtvrtletí 2012 stálo především zvýšení rezervy financování (o 96,9 mld. korun).

- **Zvýšení aktivity státu na domácích i zahraničních trzích s půjčkami**

Bezmála čtyři pětiny celkového dluhu státu připadaly na vnitřní zadluženost, která se za 1. čtvrtletí 2012 zvýšila o 71,3 mld. korun, tedy téměř o polovinu přírůstku realizovaného za celý předchozí rok. Na rozdíl od roku 2011 rostla i zahraniční zadluženost (během 1. čtvrtletí 2012 o 42,4 mld. korun), a to především vlivem další vlny emise desetiletých eurobondů (v objemu 2,0 mld. eur). Silnějším nárůstu vnější zadluženosti zabránilo mírné zhodnocování české koruny. Vnitřní zadluženost státu pak zvýšily jednak domácí střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy, kterých bylo vydáno za téměř 57 mld. korun, jednak krátkodobé dluhopisy za téměř 61 mld. korun.

Zdroje dat: ČSÚ, MF ČR, ČNB, Eurostat, propočty ČSÚ.

Poslední informace ze zdrojů ČSÚ, ČNB a MPSV uváděné v této zprávě pocházejí ze dne 8. června 2012.

¹¹ V roce 2012 dochází ke změně rozpočtování dávek pomoci v hmotné nouzi, dávek zdravotně postiženým občanům a příspěvku na péči, které nejsou již transferem územně samosprávným celkům, ale stávají se součástí rozpočtu sociálních dávek. Výše takto nově převedených dávek dosáhla podle údajů MF v prvním čtvrtletí 2012 téměř 6,4 mld. korun.

¹² Mírný meziroční růst výběru pojistného na sociální zabezpečení je způsoben i administrativními vlivy: rozšířením počtu osob povinně nemocensky pojištěných či povinností platit pojistné i z dohod o provedení práce).